

**ПАМ'ЯТІ ВИДАТНОГО
ГЕОЛОГА-МЕТАЛОГЕНІСТА – ПРОФЕСОРА
ЛЕОНІДА СТАНІСЛАВОВИЧА ГАЛЕЦЬКОГО**

24 лютого 2017 р. пішов з життя видатний геолог-металогеніст, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік Академії гірничих наук України, академік Української екологічної академії, член-кореспондент Міжнародної академії наук Євразії, лауреат Державної премії України, лауреат Державний премії колишнього СРСР, почесний розвідник надр України і СРСР, першовідкривач унікального Пержанського рідкіснометалевого родовища, завідувачий відділом геології корисних копалин Інституту геологічних наук (ІГН) НАН України Леонід Станіславович Галецький.

В історію геологічної науки України Л.С. Галецький вписав золоті сторінки. Його ім'я – ученого і практика, стало міжнародно відомим у зв'язку з фундаментальними і комплексними дослідженнями геології, тектоніки і металогенії України, відкриттям вказаного родовища, вивченням і практичним нарошуванням мінерально-ресурсної бази України в цілому.

Народився Л.С. Галецький 21 червня 1935 р. у сім'ї інженера-лісничого в м. Житомир. У 1953 р. закінчив знаменитий Київський геологорозвідувальний технікум за фахом «*геологія і розвідка родовищ корисних копалин*», а в 1968 р. – Всесоюзний заочний політехнічний інститут за тією ж спеціальністю. У 1968 р. Леонід Станіславович закінчив заочну аспірантуру в Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка за фахом «*геохімія*». Там же в 1968 р. захистив дисертацію і отримав диплом кандидата наук.

Одночасно молодий вчений швидко просувався по службі – з 1953 до 1968 р. він пройшов шлях від техника-геолога до головного геолога Житомирської геологічної експедиції тресту «*Київгеологія*». В епоху розквіту (70-90-е роки ХХ ст.) геології і металогенії в Україні і колишньому СРСР учений-практик займав дуже відповідальні пости. Зокрема, з 1968 до 1980 р. Л.С. Галецький був керівником Центральної геохі-

мічної партії, а потім металогенічної партії Міністерства геології УРСР. З 1980 по 1987 р. він – головний геолог Міністерства геології УРСР, з 1987 по 1997 р. – директор великого геологічного підприємства «*Геопрогноз*» Держкомгеології України, з 1997 по 2017 р. – завідувачий відділом геології корисних копалин ІГН НАН України.

У 1985 р. на підставі захисту дисертаційної роботи «*Металогенія і нові типи рудних формацій рідкісних металів Українського щита*», яка відбулася у формі наукової доповіді, Л.С. Галецький отримав диплом доктора геолого-мінералогічних наук за фахом «*металогенія*», а в 1991 р. був удостоєний звання «*професор*».

Унікальні досягнення і гучна слава випали на молоді роки Леоніда Станіславовича. Поза сумнівом, він зазнав рідкісне для геолога щастя. Використовуючи знання і досвід, разом з колегами (С.І. Гурвич і В.Ф. Лунько) в 1960-1963 рр. на Волині поблизу с. Перга їм було відкрите велике і унікальне Пержанське родовище берилію. До теперішнього часу воно єдине у світі за генетичним типом, запасами, якістю сировини і належить до «*геологічних ексклюзивів*». Без перебільшення можна вважати, що виявлення і розвідка цього родовища для України – це відкриття століття. Отриманий від його розробки прибуток може впродовж 200 років «*годувати*»

усіх жителів великого в Україні Волинського регіону. Розробка цього родовища для Л.С. Галецького – мрія всього його життя. Завдяки наполегливості і цілеспрямованості вченого до кінця його життя вона почала здійснюватися – уряд України видав Державній гірничій компанії ліцензію на розробку і виділив великі кошти для закладення кар'єру.

Методика відкриття рудних метасоматитів, запропонована Л.С. Галецьким на Пержанському родовищі берилію, була комплексною: на ділянках Крушинка, Аномальний, Межиріччя одночасно проводилося геохімічне, геолого-петрографічне картування і гамма-зйомка території. При цьому основним методом картування був «*геохімічний*» – новітній на той час метод геологічної науки. Надзвичайно важливим виявилось те, що родовище нового промислового типу виявлене серед широкого поля докембрійських порід Волинського мегаблоку Українського щита, в платформних умовах, поблизу поверхні.

Унікальність Пержанського родовища можна простежити на підставі аналізу наявного геологічного матеріалу та оцінки мінерально-ресурсного потенціалу берилієвої промисловості. Зокрема, відомо, що з часу зародження берилієвої промисловості і до початку 60-х років ХХ ст. основним джерелом мінеральної сировини для отримання берилію та його сполук був єдиний мінерал – берил, що містить до 14% окислу берилію. Добувався берил переважно з пегматитових жил – традиційного промислового джерела. На Пержанському родовищі Леонідом Станіславовичем вперше у світі був виявлений новий генетичний тип берилієвого зруденіння, пов'язаного з лужними метасоматитами, головним рудним мінералом в яких є гентгельвін. Концентрації гентгельвіну в гірських породах раніше не відносилися до промислових типів, а знахідки мінералу вважалися екзотичними. За технологічними показниками гентгельвінові руди перевершують фенакіт-бертрандитові і типово берилієві руди. Ці якості роблять лужні метасоматити з гентгельвіном високосортним видом берилієвої мінеральної сировини, а тип родовищ – найбільш промислово цінним.

Іншими словами, руди Пержанського родовища, відкриті проф. Л.С. Галецьким, докорінно змінили мінерально-сировинну базу берилію у світі. Традиційно промислові джерела – берилієносні пегматити – нині можуть бути витіснені з

метасоматичних родовищ економічно вигіднішими рудами берилію.

Аналізуючи понад 60-річну науково-виробничу діяльність Л.С. Галецького, варто зазначити, що усе його життя пов'язане з комплексними і системними металогенічними дослідженнями території України. Особливу роль при цьому учений приділяв не лише науковим металогенічним дослідженням, але і практичній реалізації мінеральних ресурсів країни. Їм були розроблені теоретичні і методологічні основи металогенічного аналізу докембрію. Уперше у світовій геологічній практиці виділені нові типи рідкіснометалевих рудних формацій і виявлені їх великі родовища в межах України.

У 1964 р. у співавторстві з Л.С. Галецьким була видана перша монографія «*Проблеми металогенії України*». Її виходом у світ завершився перший етап металогенічних досліджень в Україні.

Упродовж подальших десяти років, за участю Леоніда Станіславовича, були розроблені критерії і методика оцінки головних закономірностей розвитку родовищ корисних копалини на території України та їх можливого потенціалу, а також видано ряд карт. Зокрема, в 1963 р. вийшли друком «*Металогенічна карта Українського щита м-бу 1:750 000*»; «*Прогнозна металогенічна карта Суцано-Пержанської зони м-бу 1:50 000*». У 1970 р. опубліковані «*Прогнозні і металогенічні карти Українського щита м-бу 1:500 000*» і «*Металогенічні карти осадового чохла Українського щита м-бу 1:500 000*». У подальші роки були видані металогенічні карти Дніпровсько-Донецької западини, Причорноморської западини, Криму та Українських Карпат. Основним результатом другого етапу металогенічних досліджень в Україні було видання «*Металогенічна карта Української РСР і Молдавської РСР м-бу 1:500 000*» та енциклопедичної монографії «*Металогенія України і Молдавії*» (Я.М. Белевцев, С.Т. Борисенко, Л.С. Галецький та ін., 1974).

Третій етап (1975-2003 рр.) металогенічних досліджень в Україні ознаменувався створенням комплексних прогнозно-металогенічних карт більшого масштабу. Зокрема, в 1977 р. у Мінгео УРСР під керівництвом Л.С. Галецького були видані «*Металогенічні карти окремих районів Українського щита м-бу 1:200 000*», складені «*Геолого-прогнозні карти Українського щита на рідкісні метали м-бу 1:200 000 з великомас-*

штабними врізаннями», видані «*Методичні вказівки по складанню металогенічних карт м-бу 1:50 000 відносно умов Українського щита і макети карт*». У 1984 р. в Мінгео УРСР був виданий комплект карт «*Геологія і металогенія докембрію Українського щита*» м-бу 1:1 000 000.

У 1985-1995 рр. Леонід Станіславович був науковим керівником комплексної міжвідомчої програми «*Прогноз*», в результаті реалізації якої було проведено генеральне узагальнення й аналіз великої геологічної, геофізичної, геохімічної і металогенічної інформації по усій території України. У цей період вчений був основним автором численних комплектів геологічних, металогенічних і прогнозних карт усєї території України. Зокрема, в 1990 р. Мінгео СРСР і ВСЕ-ГЕІ була видана «*Металлогеническая карта Украинского щита м-ба 1:1 000 000*», а в 1992 р. – представлений звіт «*Комплексная металлогеническая карта Украины м-ба 1:500 000*». У 1992 р. під керівництвом Л.С. Галецького був складений і виданий комплект карт «*Геологія і металогенія південно-західної частини Східно-Європейської платформи*», а в 1999 р. – «*Карта Східно-Європейської платформи м-бу 1:2 500 000*». У 2001 р. побачило світ «*Видання комплексної металогенічної карти України м-бу 1:500 000*», а в 2003 р. – пояснювальна записка «*Комплексна металогенічна карта України*».

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. під керівництвом вченого уперше у світі вийшло унікальне геологічне видання – Атлас «*Геологія і корисні копалини України*», який отримав визнання як в Україні, так і за кордоном. У його складанні брали участь понад 70 провідних фахівців України. Авторські матеріали Атласу були представлені на ХХХ (Китай) і ХХХІ (Бразилія) Міжнародних геологічних конгресах, на засіданні Європейського Союзу геологічних наук в Страсбурзі (1999), Міжнародному гірничо-геологічному конгресі в Торонто (2000), Міжнародній геологічній конференції в Санкт-Петербурзі (2000), Міжнародній виставці-ярмарку в «*Ганновер-Мессе-2007*» (Німеччина) та інших форумах. Його англійська версія високопрофесійного рівня видана в 2007 р. видавництвом Університету Торонто (Канада) і спрямована в усі країни світу. Канадський експерт, академік Міріт, у своїй рецензії відмітив, що Атлас «*...є дивовижним досягненням академічної майстерності*».

На засіданні Президії НАН України постановою № 139 відмічено «*...теоретичне і практичне значення цієї роботи як універсального носія геологічного спадку, енциклопедичного навчального посібника та основи для входження у світову геоінформаційну систему*».

У 2004 р. під керівництвом Л.С. Галецького завершений цикл робіт по темі «*Стратегія розвитку мінеральних ресурсів України*», за результатами яких були підготовлені і спрямовані в Кабінет Міністрів, Верховну Раду та інші зацікавлені відомства України рекомендації з підвищення ефективності використання мінеральних ресурсів країни в сучасних економічних умовах.

З 1985 по 2007 р. Леонід Станіславович був науковим керівником міжнародної програми «*Геологічний розвиток і мінералізація Східно-Європейської платформи*». Спільно з Геологічною службою Норвегії ученим реалізований міжнародний проект «*Геологія суходолу і морських територій Північної Європи*» (2008).

Останніми роками під науковим керівництвом вченого були виконані фундаментальні і прикладні роботи з оцінки і реалізації мінерально-ресурсного потенціалу території України в сучасних економічних умовах «*Вивчення і оцінка перспектив використання техногенних родовищ України*», «*Цикл робіт з оцінки і промислового освоєння Мазуровського і Азовського родовищ рідкісних металів*». Розвивалися також нові наукові напрями: розробка багатфакторних моделей розвитку земної кори; виділення нової планетарної геодинамічної системи мезозону активізації «*Геотранс*» з метою визначення умов рудоконцентрацій.

Науковець очолював також системні дослідження по комплексній програмі «*Металогенія України*». У 2011 р. ним виконані наукові теми «*Вивчення перспектив розвитку і використання мінерально-сировинної бази глини і каоолінів*», у 2012 р. – «*Визначення і геолого-економічне обґрунтування пріоритетних родовищ рідкісних металів і рідкісноземельних елементів Українського щита для їх першочергового освоєння*», а в 2016 р. – «*Металогенія і прогнозна оцінка титану України*» та «*Основні рудоносні структури території України*».

Леонід Станіславович мав найвищий заслужений авторитет і популярність серед геологів України і за кордоном. Він був учасником численних всесоюзних, республіканських і світових

форумів, зокрема міжнародних геологічних конгресів у Москві (1984), Вашингтоні (1989), Кіото (1992), Пекіні (1996). Нагороджений Золотим дипломом і медаллю XXVII Міжнародного геологічного конгресу (1984). У 2007 р. Міжнародна Дирекція Експертів і Експертиз присвоїла йому звання *«Міжнародного Експерта в області геології і мінеральних ресурсів»*.

Проф. Л.С. Галецький – яскравий взірець надзвичайно плідного ученого. Він автор понад 460 наукових робіт, серед яких 10 монографій. Учений – автор і співавтор 55 геологічних звітів, семи методичних посібників, 12 цільових і комплексних програм геологічних досліджень. Він був членом вченої ради і членом спецради ІГН НАН України і членом спецради Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Учений входив до складу редколегій *«Геологічного журналу»*, журналів *«Тектоніка і стратиграфія»* та видання *«Геолог України»*. Л.С. Галецький – був педагогом і талановитим ученим, наділеним блискучими організаторськими здібностями. Працюючи на різних посадах в Мінгео України, керував численними колективами високопрофесійних геологів. За науковим керівництвом проф. Л.С. Галецького підготовлено 10 докторів, 20 кандидатів геолого-мінералогічних наук. Тривалий час він читав лекції студентам Київського національного університету імені Тараса Шевченка по тектоніці і металогенії. У 2009-2011 рр. видатний металогеніст був головою Державної екзаменаційної комісії на геологічному факультеті університету.

Роботи Леоніда Станіславовича відмічені високими нагородами. Він був лауреатом Державних премій УРСР (1973) і СРСР (1979). Його трудова діяльність відмічена дипломами: *«Почесний розвідник надр СРСР»* (1980), *«Почесний розвідник надр України»* (1995), *«Першовідкривач родовища СРСР»* (1980). Вчений нагороджений орденами і медалями УРСР і СРСР, зокрема орденом *«Знак Шани»* (1966), орденом *«Козацький Хрест»* (2004), орденом *«За трудові досягнення IV ступеня»* (2007), Золотою відзнакою Союзу геологів України (2001).

Відмічаючи безперечні науково-виробничі заслуги Л.С. Галецького, особливо варто підкреслити і його особисті привабливі якості: принциповість, величезну працездатність, інтерес до історії, музики, мистецтва. Леонід Станіславович завжди залишався доступною, скромною, чуйною і чудовою Людиною, який завжди був готовий прийти на допомогу колегам і близьким. Життєве кредо Ученого і Людини: *«Любов, краса і доброта врятовують світ; віддавати – краще, ніж брати; жити в гармонії з собою»*.

Світла пам'ять про Леоніда Станіславовича Галецького назавжди збережеться в серцях колег, вдячних учнів і нащадків. У 2014 р. у с. Перга Житомирської області йому та іншим геологорозвідникам, які відкрили Пержанське родовище, було встановлено пам'ятний знак.

Редколегія «Геологічного журналу»